

ze situace vyplývající a na společný zájem, který tu je. Evropa, zejména střední, mohla by býti soběstačná ve svém hospodářském životě, není žádné nadprodukce zemědělské v této oblasti, šlo by však o to vyhradit preference jihovýchodním státům, aby se jim umožnilo celou žerň prodat a za stržené peníze učinit opět nákupy výrobků průmyslových ve státech vyvázejících. Přebytky loňské sklizně nejsou však ani co do kvanta ani co do kvality takové, aby mohly na trhu hráti velikou roli. *Problém zemědělské výroby* v těchto oblastech je především *problémem jejího zlepšení a zhospodárnění*, k čemuž je zas potřebí úvěrové pomoci za vhodných podmínek. K tomu je mezinárodní kapitál dnes ochotný a dojde k *založení evropské agrární banky*. Na trvalo není však možno zajistit úspěch evropské zemědělské produkce, nedojde-li k určitému rozdělení trhu v dohodě s *Amerikou*, ba dnes možno říci již i s druhým velkým producentem a exportérem obilí, *sovětským Ruskem*. Ruský dumping, ohrožující zdejší trhy — zatím jen sporadicky, stává se obecně pocítovaným nebezpečím zítřka.

Důvody k těmto obavám plynou z hlášeného *zdaru ruské pětiletky*, to jest velkolepého pokusu o urychlenou kapitalisaci tohoto ohromného území s neohrazenými hospodářskými možnostmi. Až dosud hrálo Rusko určitou roli ve světovém hospodářství jen ve smyslu negativním: vypadnutím z normální směny statků a nanejvýš ještě rozruchem, neklidem, který zanášelo do sociálních poměrů. Nyní však nejen že Rusko není a nechce býti tím prostým odběratelem evropských průmyslových přebytků, jakým bylo před válkou, chce se státi naopak ještě ohromným konkurentem dosavadních průmyslových států, které již dnes nevědí, co se svými výrobky. Rusko kupuje nyní v Evropě a v Americe velmi mnoho, ale kupuje jen to, co se zemi nedostává a čeho je třeba k zařízení vlastní výroby, jsou to tedy nákupy speciální a dočasné. Jakmile bude mít své investice v pořádku, chce dozně zastavit odběr z Evropy a *zahájit ofensivu, která má mít ráz nového pokusu o sociální revoluci světovou*. Má-li se taktó hledět na věc, třeba se arci obáváti těžkých nesnází a chystat včas k jednotné obraně. Jednoduchá opatření celní, podnikaná izolovaně, nemohou státy před takovým nebezpečím ochrániti. Rusko bylo pozváno do Evropského výboru ženevského, který se otázkami jednotného hospodářství zabývá a bude zde možno na každý způsob podrobiti je jistému výsledku a zkoumání, pokud má takové úmysly. Nebude-li se chtít přizpůsobit mezinárodnímu obchodu, kupovat tak jako prodávat, budou evropské státy zajisté donuceny k *účinné solidaritě*.

Dr Rudolf Procházka.

LITERATURA.

K. Č.: HOVORY S T. G. MASARYKEM. II. ŽIVOT A PRÁCE. Vydalo Aventinum — Čin v Praze 1931. Stran 171 za Kč 30.—.

»Vydavatel poznamenává, že tyto Hovory, třeba sestavené v životopisném sledu, nejsou životopisem a nečiní nároků na historickou úplnost ani na kteroukoliv jinou vlastnost historiografickou krom té jediné: že, pokud dobrá vůle a paměť stačí, uchovaly to a jen to, co bylo skutečně řečeno«, praví Karel Čapek v doslovu k druhému dílu svých Hovorů s T. G. Masarykem, které jsou věnovány období od docentury Masarykovy na vídeňské universitě až do dneška. A právě proto, že »uchovaly to a jen to, co bylo skutečně řečeno«, jsme za ně autorovi vděční. Jsou sice skoupými na údaje ze soukromého, intimního života Masarykova, snad tu a tam obsahují i leckterou nepřesnost, ale jsou přes to vše krásným obrazem plodného Masarykova života se všemi zápasy a vítězstvími, jež se budou zdátí příštím pokolením přímo pohádkovými, často až neuvěřitelnými. A je v nich stručná odpověď téměř na všechno, k čemu byl Masaryk nucen zaujmouti své přesně vyhraněné a podrobně zdůvodněné stanovisko, je v nich však i řečeno, co činiti a čeho se vystríhati v přítomnosti a budoucnosti, aby život jedince, rodiny, celého národa a nového státu se utvářel krásně a šťastně, tak jak se utvářel život vyprávějího filosofa a státníka podle jeho vlastního doznání.

Masaryk se přiznává, že z kulturní Vídne mu byl a zůstal nejbližším filosof Brentano, veliký

člověk s rozumem jako břitva, který sice mnoho nenapsal, ale měl značný vliv na své žáky. Sám šel jinou cestou, poněvadž ho zajímala náboženská otázka v celé své šíři i ve svém dosahu. Knihou »Sebevražda« řekl, že život bez víry ztrácí jistotu a sílu, čímž vlastně řekl všechno. Dnes by to dovedl povědět důkladněji, ale v podstatě nic nového by už nepřidal. A zmiňuje se o útocích, jež proti němu byly právě pro tento spis podnikány z našich katolických kruhů, praví: »Nejčastěji jsem musil čelit lidem, kteří nevěděli, co říkám. Kdyby si lidé dovedli navzájem rozumět, měli bychom demokracii jedním rázem; bez vzájemného pochopení, bez tolerance není svobody. Jen když je člověk k člověku naprosto pravdivý a otevřený, lidé se opravdu poznávají; ale bez lásky není pravdy; bez pravdy a bez lásky nemůže člověk poznat člověka« (str. 12). Co říká Masaryk o svých odpůrcích z českých kruhů katolických, platí doslovně a ve zvýšené míře i o jeho odpůrcích politických, dřívějších i dnešních, zvláště však dnešních.

I v Hovorech zdůrazňuje Masaryk, že nevidí žádného rozdílu mezi nadáním mužů a žen; otázka rovnocennosti žen, to je mu vlastně problém buržoasie a intelligence. K nápravě vidí v této otázce jen jednu cestu, a to je výchova k monogamii, což zase znamená úkol všekulturní. Je nutná hygiena života, života duševního i tělesného. A pak více zájmu o děti. »Naši otcové většinou neumějí s dětmi zacházet a věnují jim strašně málo pozornosti; věřte mi, že naše výchova stůně především na otce« (str. 15). Ale nejvyšší argument monogamie je láska. Veliká láska, láska bez výhrad, láska celého člověka k celému člověku nemůže pomínout lety ani smrtí. »Láska, sympathie je největší mravní silou — z ní je veškerá vzájemná účast, pomoc a spolupráce; mravní život, to je součinný podíl na božím řádu světa — láska, sympathie, synergie, to je zákon života ve vztahu dvou lidí, v rodině, národě, státu, lidstvu. Jiného neznám« (str. 15–16).

Priznává, že peníze nemá rád, že mu nebyly nikdy cílem, nýbrž jen prostředkem, ať je to pomoc blíznímu nebo trvalé věci kulturní. Nebyl také podle vlastního doznání horlivý učitel, přednášel často nerad. S posluchači raději přemýšlel o konkrétních a přítomných otázkách; »mně bylo milejší, když se mě na něco ptali nebo se se mnou přeli: aspoň jsem viděl, že myslí a jak myslí, a sám jsem se v ledačems poučil« (str. 23). »A snad i proto jsem nebyl pravý pedagog, že jsem po celý život vychovával jen sebe sama. Jsem individualista a demokrat — v životě i metafysicky. Věřím, že každá duše je duši rovná, každá duše je svá, samostatná a svéprávná. Lidé se vyvíjejí jaksí vedle sebe, každý po svém; nemohou na sebe působit, opravdu působit jinak, než že druh druhu vzájemně pozná. Hlavní věcí je starat se o sebe, kontrolovat a zdokonalovat sebe sama; to už je věc těch druhých, aby to pozorovali, chápali a vybrali si z toho pro sebe, co se jim hodí. To není egoism, spíš naopak. Být samostatný, být samosprávný a soběstačný, to právě znamená nežádat od druhého, aby ti dával, co můžeš a máš dělat pro sebe sám. Není jen žebrota podomní, je i žebrota mravní. Já vždycky chtěl, aby každý byl sám sobě pánem. To platí politicky, sociálně i mravně. Být si pánem: to zahrnuje svobodu i kázeň« (str. 24). Masaryk důvěřuje v budoucnost, ve vývoj a pokrok. »Budoucnost už je mezi námi; kdybychom volili to nejlepší a nejschopnější, co je dnes, šli bychom správnou cestou — rozšířili bychom svůj život o kus budoucnosti« (str. 25).

Věříme Masarykovu ohrazení proti nesprávné domněnce, že je »od náture člověk boje. Nikdy jsem nechtěl stát v popředí těch všelijakých afér a polemik, obyčejně mě do toho dostali jiní« (str. 27). Stejně jsme však přesvědčeni, že má úplnou pravdu, říká-li na jiném místě. »Dnes vidím, že i tou nenávisť se člověk stává známým a autoritou. Ta nenávisť přejde, ale jméno zůstane lidem v hlavě. I dnes to říkám těm, kdo se musejí hájit na všechny strany...« (str. 42). Proti Tolstého zásadě o neodpírání zlému klade Masaryk thesi: »Když mě někdo napadne, aby mě zabil, budu se bránit, a nebude-li jiné pomoci, zabiju násilníka; když už jeden ze dvou má být zabit, ať je zabit ten, kdo má zlý úmysl« (str. 39). Priznává, že nemá rád prázdné mluvení o slovanství, jako nemá rád vlastenčení. »Když miluješ svou vlast, nemusíš o tom mluvit, ale udělej něco kloudného; o nic jiného nejde... Mně vždycky bránil jakýsi stud, abych říkal slova »vlast«, »národ« a tak. Nevyvolávám-li o sobě, že

jsem vlastenec, nekřičím o tom druhém, že je zrádce vlasti; musím trpělivě dokazovat, že jeho cesta je z těch a těch důvodů chybná. Takovými velikými hesly se mohou lidé opíjet, ale nemohou se jimi naučit pracovat. Osvobodili jsme se od despotických pánů; teď ještě se musíme osvobodit od velkých a despotických slov. Pravda, lidé se drží slov nejen v politice, nýbrž ve všech oborech, v náboženství, vědě, filosofii. Proto jsem vždy kladl důraz na věci, na pozorování a poznání faktů; ale *dobře* pozorovat a poznávat — k tomu je třeba lásky« (str. 40).

Socialism zajímal Masaryka odjakživa, praktické styky začal s ním mít v letech devadesátých, kdy chodil mezi dělníky a přednášel jim. Přijímal socialism, pokud se kryl s programem humanitním; marxismu nepřijímal. »Můj socialism, to je jednoduše láska k bližnímu, humanita. Přeji si, aby nebylo bídy, aby všichni lidé slušně žili prací a v práci, aby každý měl pro sebe dost místa, elbow-room, jak říkají Američané. Humanita, to není bývalá filantropie; filantropie jenom pomáhá tu a tam, ale humanita hledí opravit poměry zákonem a řádem. Je-li toto socialism, tož dobrá« (str. 53). V rovnost — rovnost naprostou — Masaryk nevěří, ježto »ve hvězdách ani v lidech není rovnosti; vždycky bude hierarchie mezi lidmi. »Ale hierarchie znamená pořádek, organizaci, kázeň, vedení a poslouchání, nikoli vykořisťování člověka člověkem. Nepřijímám tedy komunism . . . Nevěřím, že lze zrušit všechno soukromé vlastnictví; osobní vztah, to zvláštní pretium affectionis, které váže vlastníka k jeho majetku, je dobré v zájmu hospodářského pokroku. Komunism je možný, ale jen mezi bratry, v rodině nebo v náboženské a přátelské obci; může být udržen jen opravdovou láskou. Nepřijímám třídního boje; jsou stavy a třídy, jsou stupně mezi lidmi; ale to neznamená boj, to znamená organizaci přirozené a historicky vyvinuté nerovnosti, vyrovnávání, vzestup a vývoj« (str. 54). »Já nemám v kapse hotovou sociální doktrinu; řekl bych to tak — už jsem to kdysi tak pověděl: vždycky jsem pro dělníky a lidi pracující vůbec, často pro socialism a zřídka pro marxism. Mé názory o socialismu vyplývají z mého pojmu demokracie; revoluce, diktatura může někdy rušit špatné věci, ale netvořívá dobrých a trvalých. Neblahou v politice je netrpělivost . . . To se rozumí, hladový se budoucnosti nenají; víra ve vývoj a pokrok nás nesprošťuje našich povinností k potřebám dneška« (str. 55 — 56).

Pokud jde o politiku, prohlašuje Masaryk, že jeho politickým učitelem byl Palacký, o něhož se opírá jeho humanitní program. Měl rád Havlíčka pro tu jeho pravdivost a otevřenost a na něm se učil novinářem. »V Palackém jsem našel vážné filosofické ospravedlnění svého politického programu; u něho jsem našel své pojetí české otázky, hodnocení české reformace a humanitního ideálu . . . Shoda s Palackým a s Havlíčkem mně osvěžovala správnost toho, co a jak jsem myslel a cítil. V politice se má člověk vřadit do širší dějinné souvislosti; má navazovat nejen na předchůdce, ale co možná na celé dějstvo. Chtěl bych k tomu dodat, i v politice boží mlýny melou pomalu, ale přesně a po celé věky« (str. 59). »Ad vocem politika: snad je to pravda, že jsem se k politice narodil; aspoň všechno, co jsem kdy dělal a co mne zajímalo, směřovalo třeba nepřímou k politice. Ale politikářství mně nikdy nestačilo, ať šlo o ideály nacionální nebo sociální nebo jaké chcete. Stál jsem proti Kocourkovu a Hulvátovu a politiku jsem žádal rozumnou a poctivou. V tom smyslu jsem řekl, že ani samostatnost nás nespasí. Já viděl v politice nástroj, cíl mně byl náboženský a mravní. Ale věděl jsem, že musíme být politicky svobodni, abychom mohli volně jít svou duchovní cestou. Ani dnes netřímám, že by stát byl splněním našeho kulturního poslání: musíme přispívat k budování Civitatis Dei« (str. 61). Při tom nutno pamatovat i na to, že »mezi ústavou a parlamentní praktikou je asi takový rozdíl jako mezi evangeliem a církvemi« (str. 45).

Politické stranictví je podle Masaryka přirozené, ale má své dobré i špatné, jako všecko lidské. Všeho se dá zneužít; záleží na tom, jsou-li lidé slušní a vzdělaní. »Já pro svou osobu i zde věřím víc v lidi než v instituce, to jest ve strany . . . Státníky jsou jen ti politikové a veřejní činitelé, kteří ve všem, co dělají, mají doopravdy na mysli zájem státu; těm je pravá politika jen jedna: harmonizovat v jeden celek menší celky, organizovat organizace, sjednocovat všechna úsilí; taková politika překračuje i hranice státu. Takové politiky vyžaduje naše doba, doba poválečná« (str. 77). Politika

má v sobě prvek poesie, tolik poesie, kolik je v ní tvoření. Masaryk myslí, že můžeme život svůj i svých bližních do značné míry vědomě utvářet a komponovat, že se může a má život tvořit; život sám je drama, jako drama na příklad Shakespearovo je sám život. »A co je politika, pravá politika jiného než vědomé formování lidí, nežli utváření a komponování skutečného života? I v politice jde o rovnováhu rozumu a citu. I když jde o sebe vzrušenější politickou situaci, musíme pozorovat a kombinovat, co a jak, s čím musíme počítat; to musí být přesné jako matematika; cit nesmí mylit v pozorování a odhadování. Ale cíl, ideál nestanoví jen rozum, nýbrž i cit. Prostředky má stanovit rozum; ale podle svého cíle můžeme situaci změnit, vložit do ní něco nového, něco svého. To je tvoření, to je ta životní poesie... Tož to je to: metoda musí být naprosto věcná, rozumová, realistická, ale cíl, celek, koncepce, to je ta věcná báseň« (str. 96—97). K politice a rebelii (i válka je druh politiky), je třeba psychologie. »Lež se nevyplácí, ať je to v politice nebo v denním životě« (str. 122).

Myslím, praví Masaryk, že naše ústava je dobrá; ale šlo a jde stále o to, naplnit literu životem. Jsou v naší ústavě, jako v každé jiné, jisté nejasnosti, to ono by mohlo být jiné. »Jak říkám: neběží jen o slova zákonů, ale o to, jak jim rozumíme a jak je provádíme: všechny zákony, i ústavní, zůstávají za ustavičným vývojem poměrů, až konečně se ukáže, kde a co se musí nově kodifikovat. Zákon tak zvaný zvykový nebyl jen v začátcích kultury, platí posud a stále, třebaže v pozměněných formách« (str. 160). Pokud jde o cenu osobnosti v politice a ve státě, přiznává Masaryk, že »dobrý program je dobrá věc; ale krom toho musí na něj být čestný, statečný a moudrý člověk, který má odvahu odpovědnosti« (str. 161). »Často, snad denně, si říkám: ještě třicet let klidného, rozumného a dělného vývoje, a pak je náš stát zajištěn; ale pro těch třicet let počítám na prstech ty opravdu vůdčí, vyzkoušené a silné lidi — ty mladší už málo znám. Neohlížím se jen po politicích, ale po státnících; těch, říkám to rovnou, nemáme tolik, abychom se mohli obejít bez práce všech. Proto pozor, abychom osvědčené pracovníky zbytečně neztráceli ani ze zlé vůle nespotebovali! Musíme se ještě mnohému naučit: na prvém místě umění, kriticky oceňovat poslance, politiky, žurnalisty i úředníky vyšším měřítkem státnictví. Není státníkem ten, kdo nevidí aspoň kus cesty dopředu a nepřipravuje vývoj budoucích let. Snad nic není pro politiku, ale i pro život tak důležité jako poznávat lidi. Poznat ty pravé a povolané, ale také prokouknout ty nesprávné a neprávem se deroucí na veřejnost« (str. 162—163). Zvláště v politice zahraniční je dvojnásob třeba podle Masaryka dívat se dopředu a být připraven na věci příští. »Nebýt nikdy a ničím překvapen!« »Zahraněční politika je a má být věci veliké a důsledné koncepce státní a světové. Přitom si málo kdo představí, co drobné práce a neviditelných iniciativ skutečná zahraniční agenda vyžaduje. Pro mne aspoň je to práce neustálá« (str. 164).

Masaryk přiznává, že je rozhodný pacifista, že však má vojsko rád; neboť i kdyby už nebylo válek, nebudou podle něho nikdy zbytečny dvě základní vojácké ctnosti každého celého muže: kázeň a statečnost. »Chci-li mír, neznamená to, že přijímám bez obrany útok; právě naopak. Já chci mír prakticky, ne utopicky; to znamená, že pro udržení míru vynaložím všechnu sílu důvtipu a lásky k národu i člověčenstvu, ale je-li třeba, i všechnu sílu obrany. Proto být nebojácný, mužný, co nejsilnější! Není a nikdy nebylo nejmenšího rozporu mezi mým humanitismem a mým úsilím o obranu státu. Potřebujeme míru k vybudování státu i k osobnímu štěstí nás všech; proto budeme pracovat pro mír vytrvale a promyšleně« (str. 165). V souvislosti s tím zaujímá Masaryk stanovisko k trestu smrti. »Můj argument pro trest smrti není, že je odstrašující, ale že v něm je mravní expiace: vzít člověku život, je bezprávi tak strašlivé, že může být usmířeno jen výkupným stejně těžkým. Dělán ovšem patřičný rozdíl mezi vraždou a zabitím a uznávám polehčující okolnosti při každém zločinu, jak to moderní kriminální psychologie vyžaduje; ale ve výjimečných případech nemohu vyvracet, že trest smrti je ve shodě s metafysickým uznáním hodnoty lidského života. Věřím a čekám, že bude zrušen vyšší vzdělaností a mravností obyvatelstva, souhlasem nás všech« (str. 166).

Hovory končí tímto krásným vyznáním: »Mám-li říci, v čem se můj život vyvrcholil, tedy ne v tom, že jsem se stal presidentem a že mohu nést tuto stejně velkou čest jako těžkou povinnost. Má osobní satisfakce, smím-li to tak nazvat, je hlubší: že jsem ani jako hlava státu nic podstatného nevyškrtl z toho, věč jsem věřil a co jsem miloval jako chudý študent, jako učitel mládeže, jako nepohodlný kritik, jako reformní politik; že, stoje v moci, nenacházím pro sebe nižádného jiného mravního zákona ani jiného vztahu k bližnímu, k národu a k světu, než jaké mne řídily před tím. Smím říci, že se mi potvrzuje a naplňuje vše, věč jsem věřival, takže jsem nemusel změnit nic na své víře v humanitu a demokracii, na svém hledání pravdy, ani na nejvyšším mravním a náboženském příkazu lásky k člověku. Pravím to ze zkušeností, kterých stále ještě nabývám ve svém postavení, že není jiné morálky, jiného ethického řádu pro státy a národy a jejich správce, než pro jednotlivce. Není to osobitě uspokojení z toho, že jsem po celý svůj život, tak podivně a složitě utvářený, zůstal sám sebou; důležitější je, že v tolika zkouškách zůstaly a ověřily se ty lidské a obecné ideály, které jsem vyznával. Říkám si, že v tom neustálém zápase o lepší příští národa a lidstva stál jsem na straně dobré. To vědomí stačí, aby život člověka byl krásný, a jak se říká, šťastný« (str. 167).

Pozorný čtenář najde v Hovorech celého Masaryka, veškeru jeho životní moudrost v účelné zkratce. U místa pak: »Sám dávám pozor, stárnu-li, kontroluji své duševní schopnosti, paměť, kombinančnost a ostatní. Jak bych viděl, že ztrácím nějakou hlavní schopnost, udělám hned místo mladším,« projeví toužebné přání, aby v zájmu zdárného a klidného vývoje mladého státu, v zájmu nás všech se tak nestalo, pokud je to v zákonitém dění přírodním vůbec možno a myslitelné.

A. Klímt.

GUSTAV WINTER: KNIHA O FRANCII. V Praze, Aventinum 1930. 484 str. 70.—.

Hovoře o nesouvislosti českého vzdělání napsal v r. 1924 F. V. Krejčí v knížce »České vzdělání«, že náš čtenář zná sice hodně francouzských autorů, neví však, jak se ve Francii žije a myslí. »Zná z Francie jen příběhy vymyšlených hrdinů nebo pohnuté chvíle této země, ale jak vypadá Francie normální a všednodenní, a jakým kulturním duchem žije a dýše, toho mu nevyložil dosud nikdo«. Nevím, znal-li dr. Winter tato slova, je však jisto, že jeho »Kniha o Francii« je vynikajícím splněním přání F. V. Krejčího.

Není v ní to, co obvyčejně nacházíme v naučných slovnících, naopak je v ní však to, co se v jiných příručkách nenajde. Je v ní život země, národa a jednotlivých jeho tříd. Je to kniha o Francouzích, o tom, jak žijí a čím žijí, jak myslí a čím myslí. Autor popisuje všechny složky, tvořící francouzský národní život, v poměru k národnímu celku a k místu, jež v něm zaujímají. Zjišťuje u všech, ať už je to umění, literatura nebo náboženství, jaký vliv jim přísluší v národní existenci.

Kniha má 3 oddíly. V prvním píše autor o národu, jeho povaze, životě a třídách. Rozbírání francouzský charakter, živý a emotivní, při tom krocený vrozeným racionalismem, ukazuje na protiklady ve francouzské povaze, jejíž jednotlivé složky se však přes to drží navzájem v rovnováze. Po podrobném rozboru rodinného života mluví autor o francouzské ženě, jež je skoro opakem toho, co z ní udělala literatura, a jež vyniká smyslem pro pořádek, šetrností, zdravým rozumem, vkusem. Seznamuje nás i s jejím sociálně právním postavením. Další kapitola je věnována hospodářskému rozvrstvení Francie, zejména změnám, způsobeným světovou válkou. Vidíme z ní, jak žije průměrný Francouz v poválečných letech. Následuje rozbor jednotlivých tříd národa. Je to šlechta, jež je stále ještě světem pro sebe, ale dávno již není politicky či sociálně mocenským útvarem, poněvadž všechn život se děje mimo ní a bez ní. Buržoasie, jež je páteří franc. národa a dosud hybnou silou jeho intelektuálního a politického rozmachu. Spravuje Francii a řídí ji, zobrazuje však zároveň nedostatky francouzské povahy: sobectví, lakotu, malý smysl pro občanskou povinnost, jde-li o placení. Autor ukazuje na úpadek intelektuální buržoasie, k níž úcta velmi poklesla. Soudí, že buržoasie je třídou, jež už přesáhla svůj zenit. Je ještě schopna držet, ale méně schopna tvořit. Další kapitola jedná o francouzském sedláku a agrární politice.